

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af- en ombouw Jeugdzorg Plus

Tweede herziene versie 1 april 2025

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af- en ombouw Jeugdzorg Plus

De Kleinschalige woonvoorziening (KWV)

Een Kleinschalige Woonvoorziening (KWV) is bedoeld om een kleinschalige, langdurige woonplek te bieden aan Jeugdigen die anders in de JeugdZorgPlus (JZ+) zouden zijn opgenomen.

In Noord-Holland zijn de laatste jaren gedeeltelijk leefgroepen vervangen door een meer kleinschalige en persoonlijke woonomgeving in het kader van de om- en afbouw van gesloten voorzieningen voor JeugdZorgPlus (JZ+). Op moment van schrijven van de eerste versie van deze checklist (juni 2024) waren er 19 van deze Kleinschalige Woonvoorzieningen KWV's in Noord-Holland.

Het Bovenregionaal Expertisenetwerk Jeugd Noord-Holland (BEN-NH) samen met de bestuurlijke partners van Thuis voor Noordje en inhoudelijke kartrekkers Levvel, GGZ NHN, Parlan en Kenter zijn de uitdaging aangegaan om dit aanbod neer te zetten voor de JZ+ doelgroep.

Na ruim drie jaar pionieren door de betrokken zorgaanbieders, was er behoefte aan een brede evaluatie van deze voorzieningen. Deze is door het BEN-NH gefaciliteerd.¹

Het resultaat van deze evaluatie was dat er na een zoekend begin, nu sprake is van een succesvol model voor (bijna) alle jeugdigen.

In de ontwikkeling van KWV's is er variatie ontstaan in ontstaansgeschiedenis, doelgroep en vormgeving. Maar ze dienen allemaal eenzelfde doel: een kleinschalige, langdurige woonplek bieden aan jeugdigen die anders in de JZ+ zouden zijn opgenomen.

Om de opgedane successen, ervaringen en leerpunten uit deze evaluatie en de afgelopen drie jaar optimaal te benutten is vanuit het BEN-NH gepoogd deze samen te brengen in een overzichtelijke notitie en toetsingskader.

Bedoeld als handreiking voor nieuw op te richten KWV's in Noord-Holland en daarbuiten, om kleinschaligheid, onvoorwaardelijkheid en perspectief te kunnen bieden aan de voormalige JZ+ doelgroep en dit in lijn met de transformatiegedachte binnen de jeugdzorg.

De handreiking richt zich op:

1. **De functies** die een KWV moet bieden om te voldoen aan een verblijfsvorm in lijn met het gedachtegoed '[Thuis voor Noordje](#)' en de JZ+ populatie.
2. **De randvoorwaarden** die in acht genomen moeten worden om te zorgen dat jeugdigen, ouders en hulpverleners in staat worden gesteld om op een goede, verantwoorde en afdoende veilige manier samen aan ontwikkeling te kunnen werken.

¹ Zie <https://bennh.nl/wp-content/uploads/2024/05/Opbrengsten-3-jaar-pionieren-met-KWVs-in-NH.pdf>

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af- en ombouw Jeugdzorg Plus

Tweede herziene versie 1 april 2025

Functies KVV:

Een kleinschalig alternatief bieden voor JeugdZorgPlus (JZ+) jeugdigen en jeugdigen met een vergelijkbare complexiteit en/of hulpvraag:

1. De doelgroep voor kleinschalige woonvormen zijn jeugdigen met meervoudige complexe problematiek, een stagnerende ontwikkeling en (dreigende) onveiligheid. Jeugdigen die veelal anders in de JZ+ zouden zijn opgenomen. Een KVV is adequaat ingericht en toegerust om hen passende zorg en behandeling te bieden.
2. De doelgroep kenmerkt zich door zware gedragsproblematiek, al dan niet in combinatie met verslaving, psychiatrische problematiek en/of een licht verstandelijke beperking. Dergelijke zaken zijn daarom geen contra indicatie in de algemene aannames criteria van een jeugdige.
3. Jeugdigen ervaren een kleine groep over het algemeen als positief. Bij voorkeur is de KVV een woonvorm met maximaal 4-6 jeugdigen. Enkele van hen hebben baat bij homogene groepen of groepen die nog kleiner zijn dan vier jeugdigen². Maar ook andere woonvormen zijn mogelijk die hierop lijken, zoals een moederhuis met daaromheen enkele studio's waar kinderen naar kunnen uitstromen.

Onvoorwaardelijkheid:

4. Onvoorwaardelijkheid betekent dat de jeugdigen die in een KVV wonen volledig worden gezien en geaccepteerd als mens, ongeacht het gedrag dat men laat zien.
5. Onvoorwaardelijkheid betekent ook dat jeugdigen niet worden uitgeplaatst of afgewezen, maar dat er steeds weer wordt gezocht naar een manier om aan hun behoefte te voldoen.
6. Onvoorwaardelijkheid vraagt veelvuldig verdragen en steeds opnieuw het gesprek aangaan naar de achterliggende redenen, behoefte, verlangen voor onvrede en gedrag. Hulpverlening kijkt niet primair naar de problematiek en diagnose, maar naar de persoon en zijn mogelijkheden.
7. Onvoorwaardelijkheid vraagt een andere manier van werken. Met minder beheersen en controleren van gedrag van jeugdigen, maar streven naar meer vrijheid en autonomie voor de jeugdige. Dit vraagt om een omslag in denken en handelen bij professioneel opvoeders (groeps werkers) en gedragswetenschappers. Het vraagt om meer flexibiliteit en creativiteit in het omgaan met spannende situaties en het zoeken naar oplossingen die passen bij de jeugdige en de context.

Langdurig verblijf is een essentieel kenmerk van een KVV:

8. Een KVV is bedoeld om een langdurige woonplek te bieden aan jeugdigen die anders in de JZ+ zouden zijn opgenomen. Dit betekent dat de jeugdigen in het KVV kunnen blijven wonen zo kort als mogelijk, zo lang als nodig. Dit geeft hen de rust, stabiliteit en het gevoel van thuis die ze nodig hebben. Het biedt ook de mogelijkheid om een duurzame relatie op te bouwen met de professioneel opvoeders.
9. Langdurig verblijf is niet hetzelfde als levenslang verblijf. Het doel van een KVV is om jeugdigen te helpen zich te ontwikkelen naar de mate van zelfstandigheid die bij hen past. Dit

² 1 op 1 plaatsingen, anders dan zeer tijdelijk, blijken daarbij uit de evidentie onwenselijk en schadelijk te zijn vanuit het gecreëerde isolement, de vrijheidsbeperking en de drempel die ontstaat richting afbouw en normalisatie.

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af- en ombouw Jeugdzorg Plus

Tweede herziene versie 1 april 2025

kan betekenen dat jeugdigen op termijn doorstromen naar hun stamgezin, een andere woonvorm, een begeleid wonen voorziening of een eigen woning. Hier ligt een gezamenlijke verantwoordelijkheid van zorgaanbieder en gemeente.

Borgen van onderwijs:

10. Onderwijs is een belangrijke succesfactor voor jeugdigen in een KVV.
Uit het onderzoek en ruim 3 jaar ervaring blijkt het een randvoorwaarde voor jeugdigen in de KVV's om zich goed te ontwikkelen. Daarnaast biedt het structuur, uitdaging, perspectief en de mogelijkheid om talenten te ontdekken en benutten.
11. Onderwijs is niet altijd makkelijk te realiseren voor jeugdigen in een KVV.
Toch is het essentieel voor jeugdigen om zich voor te bereiden op een zelfstandige toekomst. Achterstanden en specifieke ondersteuningsbehoefte zorgen echter veelal voor een drempel naar regulier onderwijs. Een KVV dient daarom actief te investeren in relaties met het onderwijs en ingebed zijn in de relatie van zorgaanbieders en gemeenten met scholen en samenwerkingsverbanden. Onderwijs vraagt daarbij om maatwerk en creativiteit van zorgaanbieders, scholen en samenwerkingsverbanden.³

Randvoorwaarden

De randvoorwaarden bouwen eveneens voort op de 'lessons learned' uit het evaluatief onderzoek. Na ruim 3 jaar innoveren en uitproberen is er een duidelijk gedeeld beeld ontstaan vanuit aanbieders en de staande praktijk over wat noodzakelijk is voor het succesvol opzetten van een KVV. Tegelijkertijd is er ook een variatie tussen aanbieders zichtbaar in de invulling. Zie daarom de 6 hieronder genoemde punten als cruciale aandachtspunten die verdere uitwerking vragen binnen de eigen context.

Een relatiegerichte aanpak

12. Een relatiegerichte aanpak begint met een Verklarende Analyse (VA) waarin voorafgaande aan plaatsing niet alleen gekeken wordt naar het eindgedrag van een jeugdige maar naar het gehele beeld, samen met ouders, jeugdige zelf en betrokken professionals rondom een jeugdige. Als de VA is opgemaakt, zorg dan ook met elkaar dat deze, als er druk komt te staan op het relatiegericht werken, tijdig bijgesteld wordt zodat de VA als het ware meegroeit met de jeugdige en diens gezin.
13. Relatiegericht werken is een zeer belangrijke, zo niet de belangrijkste, randvoorwaarde voor het succes van KVV's. Met een nadruk op echt contact maken en connectie vinden en houden met jeugdigen. Vooral die jeugdigen met uitdagend en (zelf)beschadigend gedrag, boosheid en agressie.
14. Onvoorwaardelijke acceptatie van de jeugdige (niet gedrag) en blijven investeren in wederzijds vertrouwen en het centraal stellen van de behoefte van de jeugdige zijn het uitgangspunt van deze aanpak en een 'thuis weg van huis' voor de jeugdige.
15. Deze omslag in denken wordt gefaciliteerd door een aanhoudende inzet op training en selectie van professioneel opvoeders en gedragswetenschappers.

³ Kijk voor handige tips en meer informatie op <https://www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl/thema/ruimte-in-regels/>

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af- en ombouw Jeugdzorg Plus

Tweede herziene versie 1 april 2025

16. Ouders zijn een essentieel onderdeel en partner in het relatiegericht werken. Zij worden intensief betrokken, geïnformeerd en geconsulteerd in dit proces. Zij spelen een zo groot mogelijke rol in het leven van jongeren wanneer dit mogelijk en behulpzaam is. Het is daarbij van belang dat jeugdigen zelf ook het eens zijn met de betrokkenheid van ouders. Dit geldt in het bijzonder bij het proces van matching en plaatsing.

Investeren in de eerste fase van opstart

17. Een goed begin is het halve werk is een welbekend spreekwoord en komt ook als bewezen wijsheid terug voor de opstart van een KWV. Besteed ruim tijd en aandacht aan het leerproces van het team in een nieuwe KWV, aan het wennen aan elkaar, aan het onderlinge vertrouwen dat moet worden opgebouwd.
18. Investeer bij de start in extra coaching uren, en extra uren voor de teamleiding.

Een zorgvuldig proces van matching en voorbereiding bij plaatsing

19. De ervaring benadrukt de noodzaak van een zorgvuldig proces van matching en voorbereiding om ervoor te zorgen dat de plaatsing van een jongere in een KWV succesvol is en bijdraagt aan hun persoonlijke ontwikkeling en welzijn.
20. Het creëren van een 'thuis weg van huis' vereist een zorgvuldige afstemming tussen de behoeften van de jongere en de mogelijkheden van de KWV.
21. Er wordt veel belang gehecht aan het betrekken van de ouders van de jeugdigen, zowel in de voorbereiding voor plaatsing als tijdens het verblijf in de KWV. Ouders worden intensief betrokken, geïnformeerd en geconsulteerd, en spelen een zo groot mogelijke rol in het leven van de jeugdigen wanneer dit mogelijk en behulpzaam is.

Een stevig en vast team van professioneel opvoeders

22. Met relatiegericht werken als uitgangspunt is er behoefte aan professioneel opvoeders die in staat zijn om echt contact te maken en connectie te vinden met jeugdigen, vooral jeugdigen met uitdagend en (zelf)beschadigend gedrag, boosheid en agressie.
23. De insteek van professioneel opvoeders is om elke dag de onderliggende behoeften achter het gedrag van jeugdigen te begrijpen.
24. Professioneel opvoeders hebben positie als een belangrijke bron van informatie en leren in de opzet van het KWV.
25. Professioneel opvoeders ontvangen adequate training en ondersteuning in het uitvoeren van hun werk middels het relatiegerichte model.
26. Er is tijd en aandacht voor voortdurende professionele ontwikkeling en intervisie.
27. Waardering en facilitering van professioneel opvoeders wordt in lijn gebracht met het uitgesproken belang van hun rol en functie. Onevenwichtigheden in relatie tot ambulante werkers vragen aandacht.

Een passende locatie

Er zijn ook zaken die geregeld moeten worden op het gebied van wonen in de wijk, maatschappelijk draagvlak en ruimtelijke ordening. Hieronder een checklist gericht op locatie/pand, bestemmingsplan, omgevingsvergunning en beheersmaatregelen en communicatie en participatie omwonenden.

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af- en ombouw Jeugdzorg Plus

Tweede herziene versie 1 april 2025

Communicatie en participatie omwonenden

Het vestigen van een KVV in een woonwijk begint met het creëren van draagvlak in de buurt. Betrek de wijk zoveel mogelijk zodat jeugdigen zich welkom kunnen voelen. Hiertoe dient een communicatietraject te worden opgestart om omwonenden te informeren en te betrekken. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de richtlijnen van het gemeentelijk participatiebeleid. De jeugdhulpaanbieder en de gemeente komen gezamenlijk tot een gewenste taak- en rolverdeling. Naast een communicatieplan is het wenselijk om een veiligheidsplan op te stellen. Bij het tot stand komen daarvan worden relevante partijen betrokken (denk aan wijkraad, corporatie, wijkagent). Alle partijen geven vervolgens uitvoering aan de plannen.

28. Betrek de wijk door het maken van een communicatieplan en veiligheidsplan welke onder andere de volgende punten bevatten (voor zover van toepassing):
- De wijze waarop de buurt wordt betrokken zoals via buurtgesprekken.
 - Welke partijen/sleutelfiguren hierbij een rol spelen of kunnen vervullen zoals de wijkraad, gebiedsverbinder, wijkagent, woningcorporatie.
 - Welke bestaande overlegstructuren hiervoor ingezet kunnen worden zoals de wijkraad/ wijkcommissie, bewonersoverleg van woningcorporatie.
 - Een beeld van de context van de buurt en de belangen/ behoeften van de buurt. Hoe gezamenlijk wordt opgetrokken.
 - Een risico-inventarisatie voor de direct omwonenden en voor de KVV en de inzet van preventieve maatregelen.
 - Aanspreekpersonen/contactpersonen bij verantwoordelijke partijen waaronder de jeugdhulpaanbieder, corporatie en gemeente.
 - De wijze waarop blijvend contact met omwonenden wordt onderhouden en de wijze van monitoring (bijv. via buurtgesprekken, wijkkrant).
 - De betekenis van de KVV in de buurt als het gaat om sociale cohesie en wederkerigheid.

Locatie en pand

De jeugdhulpaanbieder gaat na of een (beoogde) locatie/pand bruikbaar is of bruikbaar gemaakt kan worden als kleinschalige woonvorm. Een KVV staat bij voorkeur in een woonwijk, om inclusie in de samenleving te bevorderen. De jeugdigen kunnen verbinding aangaan met de maatschappij, hun netwerk en het gewone leven net als ieder ander vormgeven.

29. Zoek een passende woonplek en houdt rekening met de volgende aspecten:
- Het soort woning. Niet in alle gevallen is een flat of rijtjeshuis geschikt, maar is een hoekwoning of een vrijstaand pand een betere optie. Dit kan afhankelijk zijn van de buurt of van de wijk.
 - Voldoende grond- en woonoppervlakte. Er moet bijvoorbeeld rekening worden gehouden dat elke jeugdige een eigen slaapkamer heeft. Een andere richtlijn is de aanwezigheid van een tuin of ingeval van een flat een balkon.
 - Er moet voldoende (zowel gemeenschappelijk als individueel) leefruimte zijn voor de jeugdigen, er moet een huiselijke sfeer kunnen worden gecreëerd.
 - Goede isolatie van het pand om overdracht van geluid zoveel mogelijk te voorkomen.
 - Indien sprake is van satellietwoning in de buurt gaat het om een eenpersoonsstudio.

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af- en ombouw Jeugdzorg Plus

Tweede herziene versie 1 april 2025

- f. Gunstig gelegen zodat er goede toegang is tot netwerk, scholen, werk, sport, dagbesteding.

Bestemmingsplan, omgevingsvergunning en beheersmaatregelen

De jeugdhulpaanbieder gaat na of voor de beoogde locatie een omgevingsvergunning is vereist. Het ter plaatse geldende bestemmingsplan geeft aan hoe de grond op een bepaalde locatie gebruikt mag worden en wat op de grond gebouwd mag worden. Een omgevingsvergunning bevat toestemming voor het uitvoeren van activiteiten, mochten deze activiteiten strijdig zijn met het bestemmingsplan. De omgevingsvergunning mag niet in strijd zijn met een goede ruimtelijke ordening.

Wanneer de jeugdhulpaanbieder de locatie gaat huren dient afstemming plaats te vinden met de verhuurende partij. Veelal is toestemming nodig voor bijvoorbeeld verbouwingen.

30. De jeugdhulpaanbieder:

- a. Gaat bij de gemeente na wat de bestemming is van de beoogde locatie. Een KVV kan doorgaans worden aangemerkt als wonen met zorg of wonen met een maatschappelijk doel.
- b. Kan de vergunningcheck, maatregelen op maat en aanvraag voor een vergunning doen bij de gemeente via het Omgevingsloket:
<https://omgevingswet.overheid.nl/home>.

31. De gemeente:

- a. Gemeente neemt de aanvraag in behandeling, bepaalt welke procedure wordt gevolgd, toetst en bepaalt of de omgevingsvergunning wordt verleend.
- b. Gaan na of het noodzakelijk is om beheersmaatregelen op te stellen als onderdeel van de aanvraag omgevingsvergunning. Beheersmaatregelen zijn aanvullende voorwaarden om het samenwonen in de buurt en eventuele overlast te reguleren. Hierbij kan gedacht worden aan afspraken over het beperken van geluidshinder, het schoonhouden van het perceel en het instellen van een aanspreekpunt voor de buurt.

Adequate financiering en regelgeving

32. De Jeugdaanbieder dient na te gaan of de beoogde locatie leidt tot een meerjarige dekkende exploitatie door het opstellen van een businesscase, dan wel hoe deze dekkend gemaakt kan worden en wat daarvoor nodig is.
33. De huisvestingskosten zijn in lijn met de normatieve huisvestingscomponent (NHC). Bij aankoop en aanhuur is altijd externe advisering en validatie benodigd. Het uitgangspunt hierbij is marktconformiteit en transparantie.
34. Ga over van een financiering per cliënt naar een financiering per KVV. Op dit moment vormt leegstand een dusdanig groot financieel risico, dat KVV's in hun bestaan bedreigd worden. Het kan hierbij helpen om de kosten van een jongere in een KVV af te zetten tegen de kosten van alternatieve trajecten, inclusief die op de langere termijn. Neem in de financiering ook de kosten mee van de doorlopende begeleiding van de medewerkers in de teams, ter ondersteuning van de continuïteit van het (zware) werk dat ze uitvoeren.
35. Zorg ook voor financiële mogelijkheden voor ontwikkeling van jeugdigen binnen de KVV zelf, als onderwijs (tijdelijk) niet meer mogelijk is.

Checklist bij Kleinschalig Wonen

In het kader van af- en ombouw Jeugdzorg Plus

Tweede herziene versie 1 april 2025

36. Breng in kaart of er knelpunten zijn/ontstaan tussen het relatiegericht werken en de heersende veldnormen en ga daarover actief het gesprek aan met inspectie en instanties.

Aanbevelingen naar de toekomst

In de afgelopen jaren is met toewijding en innovatie gewerkt aan de ontwikkeling van Kleinschalige Woonvoorzieningen (KVV's) in Noord-Holland. De resultaten tonen aan dat een model is gecreëerd dat een positieve impact heeft op de levens van jeugdigen die anders in JeugdZorgPlus (JZ+) zouden zijn opgenomen. We hebben geleerd dat kleinschaligheid, onvoorwaardelijkheid en perspectief bieden essentieel zijn voor het welzijn en de ontwikkeling van deze jeugdigen. Terwijl we vooruitkijken, hopen we middels dit borgingsdocument er aan bij te dragen dat deze waardevolle inzichten breder gedeeld en geïmplementeerd (blijven) worden.

De borging van (het gedachtegoed van) KVV's zal echter nog meer vergen dan alleen dit document. Uitdagingen liggen daarbij in de duur van het verblijf van jeugdigen, voldoende beweging in aanbod en een duidelijke visie op plaatsing. Plaatsing die zoveel mogelijk voorkomen en afgebouwd wordt met steeds betere en krachtigere ambulante hulp. Dit vraagt ook dat in deze aanpak de uitstroom vanuit een KVV als integraal onderdeel van de aanpak van belang is.

Voor lezers die aanvullende vragen hebben na het lezen van dit document verwijzen wij u met uw vragen graag naar benjeugdhulpnh@amsterdam.nl